

44 მანკლი
1910 წლის
10 კანონი

ქუაბრნი სხუპრება

1910 სათაფრთ სალიტერატურთ ქუბრნალი № 21

კ ვ ი რ ა , 3 0 მ ა ი ს ი

ელ. ჩერქეზიშვილი
ხუდინდელი 31 მაისის, წარმოდუენის კამო,
ხუბლამეილების სხლხო სხლმა.

- I თუელი და ხარისხი
- II საკონცერტო განყოფილება
- III ჯარ დაიხოცენ

მედი დამორწილენ
ანტრაქტებში სახანდარი. აღგ. ფასი 10 კ. 2 მ.
დის. სალამოს 8 1/2 ს. რეცისორი ვ. ვაშაიქ

№ 21

წლიურად 5 მ., ნახევარ წლით 3 მ., ცალკე ნომერი 10 კ. ხელის მოწერა მიიღება დრ. სახ. კანტორაში იოსებ იმედაშვილთან. თიფლის. Редакция «Театри» Д. Цховреба»

თს. Зах. Имедашвили ხელმოწერილი წერილები არ დაბეჭდვება. — ხელთნაწერები საქართვებსამებრ შესწორდება. რედაქტორთან პირის-პირ მოლაპარაკება შეიძლება 12—2 ს. ტ. 6—7 ს. ტელეფონი № 862

30 მაისი 1910 წ.

მიზეზი ვინ არ იცის, რომ ყოველ მიღა შედეგი. ზეზს თავისი შედეგი აქვს და აწინდელი ჩვენი ცხოვრება წარსულის დასკვნაა, —ლოლიკური, პირდაპირი დასკვნა...

მაგრამ მრავალთათვის ეს ქეშმარიტება საცილობელი გახდა: ჩვენი საზოგადოებრივი ცხოვრების ამა თუ იმ მოვლენის შედეგს რო ჰხედავენ,—ეს ასე არ უნდა იყოს,—ბრაზობენ და მოვლენის მიზეზს კი არ უყვირებენ...

ამას წინად ქართულს თეატრში წარმოდგენილ იქნა ჩვენი ახალგაზდა კომპოზიტორის კ. ფოცხვერაშვილის ორ-მოქმედებიანი სცენები „აშენდა საქართველო“, ქართველ სტუდენტთა ცხოვრებიდან, რამაც მთელი აურზაური გამოიწვია დამსწრე საზოგადოების ერთს ნაწილში... განსაკუთრებით ცხარობდა ჩვენი ოფიციალური ინტელიგენცია: საზოგადოება, ცილისწამება, ჩვენი სტუდენტობა ავითი არ არისო, და ვინ იცის, ამ უბრალო სცენების ახალგაზდა ავტორს რა სახელი არ უწოდეს...

ასეთი ადამიანის ბუნება: ყოველთვის უკეთესი ენატრება, სინამდვილის პირუკულმა, ოცნებით განქვრეტა, არ უნდა სინამდვილით წარმოდგინოს, თუ ქუქყანია, ის, რასაც შესტრფის, შენატრის...

და განა შესანატრი არ არის ჩვენი ქვეყნის მომავალი თაობა, ნორჩი ძლი, სტუდენტობა, ის სტუდენტობა, რომელითა უმრავლესობას გროშობით მოვრავილი ფულებითა ვზრდით, რომელთა სამშობლოში დაბრუნებას ცის მანანასავით ვლის ჩვენი ქვეყანა!..

ჩვენ რომ გვესურს—სტუდენტობაც სწო-

რედ იგეთი არისო, —ასეთია ჩვენი ოფიციალური ინტელიგენციის ლოლიკა, მაგრამ ცხოვრების ლოლიკა უფრო მტკიცეა და შეუმცდარი, თუმცა ხშირად მწვავე და სამწუხარო...

ჩვენი სტუდენტობა რომ სწორედ ისეთია, როგორც ფოცხვერაშვილმა დაგვიხატა მას ის გარემოებაც ამტკიცებს, რომ უმაღლეს სასწავლებელთა დასრულების შემდეგ მომეტებული მათგანი კარიერისტებად იქცევიან ხოლმე, ინვალიდებად, ანუ ფრჩხილებიან მოღვაწეებად... იშვიათად, თუ რომელიმე მათგანმა გამოიჩინოს ფხა, თვით-აღლოიანობა და ხასიათის სიმტკიცე საზოგადოებრივი ცხოვრების წინ-წაწევაში...

ნუ თუ არა ჰხედავთ ჩვენი ნასტუდენტარების უმეტესობის ქვებუდნაობას, ქიდაობით გატაცებას, მუშტი-კრივით „ბრძოლის ტაქტიკის“ წარმოებას, სამშობლო მწიგნობრობის უტოლინარობას, მისს არაარობას?..

ჩვენი სტუდენტობა რომ სწორედ იგეთია, როგორდაც „აშენდა საქართველო“-ს ავტორი და რუსეთის ზოგიერთი კორესპონდენტი გვისურათებს,—ამასაც თავისი ღრმა მიზეზები აქვს: ჩვენი უუფლებობა, თანამედროვე სკოლის ვითარება, გაუკუღმართებული ოჯახი, შშობელ-აღმზრდელთა უპრინციპობა...

მიმოხედეთ ირვლივ, აწყოსა და წარსულში, და შემდეგ ბრძანეთ, განა შესაძლოა, რომ ჩვენი საზოგადოებრივი ცხოვრების ამისთანა უწესრიგო პირობებს უკეთესის წარმოება შეეძლოს?!

კეთილ გონიერი ადამიანი ეცდება უკუღმართი მიზეზების გაუქმებას, მოზარდი თაობის საძირკვლის გამარგვლას, ახალგაზდობის ნია-

3195

დავის გაუმჯობესებას უკეთესი ნაყოფის აღმოსა-
ცენებლად, არა თუ სარკის დამდგმელი ვაკი-
ცხოს.

ასეთივე შემცდარი შეხედულება აქვს ჩვე-
ნი სცენის აწინდელს ვითარებაზე ჩვენებურ
ზოგიერთ სათეატრო მოღვაწეს...

ჩვენი სცენა რომ უკიდურეს კრიზისს გა-
ნიცდის ნივთიერად და ხნიეობრივად, ეს არა
ერთ გზის აღგენიშნავს...

ზოგიერთნი ამის მიზეზებს სხვა და სხვა-
ნაირად ხსნიან და, სხვათა შორის იმ გარე-
მოვებითაც, რომ ჩვენში ანტრეპრიზის დრამ-
საზოგ. გამგეობანი აწარმოებენ, რომ კერძო,
დამოუკიდებელი დასნი უკედ მოაწყობენ საქმეს
და ხელოვნების მოთხოვნილებასაც დაიცა-
ვენო...

პირველის შეხედვით თითქო ყოველივე ეს
მართალია, მაგრამ ასეთი აზრის მიმდევრები
სრულიად ანგარიშს არ უწევენ ისტორიის,
საქართველოს სათეატრო ასპარეზის სიციწრო-
ვესა და ჩვენთა მსახიობთა ინტელექტუალურ
ძალას...

იმ გარემოებამ, რომ ქართული მუდმივი
სცენის ში წლის არსებობამ მხოლოდ სცენი-
ური ბატონნი შექმნა—ჩაკლა და ჩახშოა ხე-
ლოვნების წინსვლა; ის გარემოება, რომ ჩვე-
ნის სცენის ზოგიერთ კერძს თავის თავის
გარეშე სამშობლო სცენის შომავალი არა
სწამს და კანდიერადაც გიძახის— ჩემ შემდეგ
ქვა ქვაზედაც ნუ იქნებაო, ქართულს სცენას
მოხარდი თობა ვერ შესძღვნა... იმ გარე-
მოვებამ, რომ ეს გაბატონებულნი კერძნი ამა
თუ იმ კომიტეტს ხშირად თავის სტვირზე
აოამაშებდენ, — დაასწულა ქართული სას-
ცენო ხელოვნება... სწორედ ბატონ-კერძთა
მოწყალებით ჩვენს სცენაზე გულციგობისა,
სხვისი არად ჩაგდებისა, სცენის მხოლოდ
საწველფურად გადაქცევის კულტი განმ-
ტკიცდა...

ჩვენ გადაჭრით ვამბობთ, რომ ვიდრე
კერძთა კულტი არ შეიმუსრება, ჩვენი სას-
ცენო ხელოვნება ფეხქვეშ იქნება ვაქელილი,
შურაცხყოფილი, არარად ქმნილი, სცენიურ
ბატონთა ჟინიანობის მსხვერპლი...

ჩვენ არ გვახსოვს მსახიობთა ამხანაგობას
რ.ილისმე ისეთი წარმოდგენა გაემართოს, რომ

თვითონ ამხანაგურად მორიგებულოცოს და
ხელოვნების დედა აზრიც დაეცვას..

ეს სხვანაირადაც არ შეიძლებოდა.

მსახიობთა თაოსნობას—თვითშეგება უნდა
თეატრის მტკიცე ნიადაგზე დაყენებას—ხელო-
ვნების პატივისცემა, ტალანტთა განვითარებას
—ფართო სამოღვაწეო ასპარეზი, ცოდნა და
მომზადება...

მაშ ნუ თუ წამალი არ არის?

კი, წამალი მოიძებნება, მაგრამ ამ წამლის
აწარსებულნი სახიობა ვერ შექმნის.—ამას უნ-
და სრულიად ახალი ძალა, ახალი მუშაი, ახა-
ლი გზის გაცვლევა...

ამ ახალი ძალის ხელმძღვანელი ვინ იქ-
ნება—კერძო თაოსანი თუ მთელი კრებული,
ეს სულ ერთია. ჩვენის ფიქრით-კი გამგეობა
უნდა იყოს, სრულიად დამოუკიდებელი მსა-
ხიობთა პიროვნების მიმართ უანგარო,
ლოვნების ცოდნით და სიყვარულით აღჭურ-
ვილი, ისეთი გამგეობა, რომელზედაც არა-
ვის არ შეეძლოს რაიმე გავლენის მოხდენა,
ისეთი გამგეობა, რომელსაც უნდა სწამდეს—
რასაც ემსახურება...

რა გზით მიახწევს აღნიშნულ მიზანსა და
როგორია ახალი გზა—ამაზე შემდეგ.

მ თ ა ზ ე ლ

ჩემო გრძნეულო! ხელი ჩამკიდე,
ედემს მიმაფრენ, მიწყვეტავ ვარდას!
წადი. დამშორდი!—ტებილი! სიხმარი
ველარ განკურნავს ჩემს წყლულს, ჩემს დარდას.
ჩვენ მთაზედა ვართ. მყუდრო ღამეა.
ცაზედ არა სჩანს მთავრე მწუხარე.
ნეტარის ძილით სძინავს ჩემს სულსა,
შენ-კი ზღვა ხარ, ზღვა, ვნებად მქუხარე!
რადა, რად მაწვდი უკვდავების თასს?—
სული ჯერ ტანჯვით სრულ არ დამტკბარა;
გამომეფხოვე სამარადისოდ.

აწ შენთან ყოფნა აღარ მსურს, არა!

ოჰ, შენ მაკოცე! ვნებად აღგზენ!
არარად მიგანხს ჩვენს ირგვლივ ყველა.
ოჰ, შენ მაკოცე!—მე-კი მეგონა
ჩემს ღაწვეზე მოჰკვდა ნაზი პეპელა.

ბაზილინა

პატარა ფელეტონი

— დილა მშვიდობისა, მამაო დოსითეოს!
მისვალმა ერთ მშენებელს დღეს პრაპორ-
შნიკი მილიციისა რევაზი არქიმანდრიტს.

— ამისთანა მშვიდობა შენს მტერს მისცა
ღმერთმა, მიუგო დოსითეოსმა.

— როგორ, მამაო?

— როგორ და ვერაფერს ვერ იტყვი
ჩვენში, რომ სხვამ არ ვერაფერს და საქვეყნოდ
არ გახდეს. რა დავმალო! ქართველები მძულს,
რადგანაც მათ აღარც სარწმუნოება აქვთ,
აღარც სასულიერო წოდების პატივისცემა და,
როცა ერთ ალაგას უფროსი დამეკითხა: თქვენ
მგონია ქართველი უნდა იყოთო, მე ვუპასუხე:
თუმცა სამწუხაროდ გვარი ქართული მაქვს,
მაგრამ მთელი ჩემი სულითა და გულით რუსი
ვარ მეტი. ახლა გუშინ გამომდგარა ის ღვთი-
საგან შეჩვენებული გამართელი და თეატრში
ყვირილი დაუწყია: ბერის ანაფორასა და პრა-
პორშნიკის ეპოლეტებში ქართველი ხშირად
სამშობლოს ჰყიდისო.

— პრაპორშნიკის ეპოლეტებში! აგრე
უთქვამს?

— სწორედ ასე უთქვამს.

— ერთი იმისი თავი ჩამადგებია ხელში
და იმას კი დავუმოკლებ ენას! არ იცით რა
სახის კაცია?

— ღმერთმა დასწყევლოს და შეაჩვენოს,
ქრისტე მას არა სწამს, ჯვარი და სახარება,—
რათ მიხდა მისი სახის ცნობა?

— აა! მესმის, რისი მუცლის ტკივილიცა
აქვს. ჯერ ქადაგებდა: თავდების მიწა გლე-
ხებს უნდა დარჩეს მუქთათო, თითქოს ლილა-
ხანა ყოფილიყოს და ახლა რომ ვეღარ აუხდა
თავისი ყბედობა და პირში ჩალა-გამოვლებუ-
ლი დარჩა, ჩვენ ვვაბეზღებ: სამშობლოს ჰყი-
დიანო. ვერ მივართვი! ტყუილა უნდოდათ,
არა? ახლა ფულსაც მიძლევენ, მაგრამ ვერ
მივართვი! ჩემი მამაპაპის სისხლით მორწყულ
ადგილ-მამულზე ჩვენს გლეხებს არ ვავახარებ:
დეე, სულ სიმშლით ამოწყდენ! რას დალო-
ნებულხარ, მამაო? რამდენიც უნდათ, იმდენი
იყბედონ და გვაბეზღონ: სამშობლოს ჰყიდი-

ნო. რის სამშობლო, რა სამშობლო! სამშობ-
ლო მე ფეხებზე მკილია.

— მეც კი ფეხებზემკილია, წარმოსთქვა დო-
სითეოსმა, მაგრამ ხმა-მალა ამის ლაპარაკი
მანც ძნელია. რაც უნდა იყოს, ქართველები
ში ვცხოვრობთ და ყველას რომ ვტულდეთ,
არც ის ვარგა.

— იცი რა, მამაო? ზევ ქართულ თეატრ-
ში წარმოდგენაა და მე იქ დავიძახებ: იმ გო-
მართელს რაც მიუქარავს, სულ ტყუილია
მეთქი.

— მაგთი არა გამოვარა, შენვე სასაცი-
ლოთ ავიგდებენ.

— მაშ წერილი დავწეროთ და გაზეთში
დავბეჭდოთ, ან სამართალში გამოვიწვიოთ.

— არც წერილს დავბეჭდებოდავან და სა-
მართალი ჩვენვე გაგვაბატყუნებს.

— რატომ არ დაბეჭდებოდავან, ან რისთვის
გაგვაბატყუნებენ!

— იმისთვის, რომ ყველამ იცის, მეც და
შენც სამშობლო ორივეს ფეხებზე გკვილია.

— წიწილასავით თავს წავაგდებინებ იმ
არამხდასა! გაისვა ხანჯალზე ხელი რევაზმა.

* *

— არა, ყოველ ჩემ მოლოდინს გადაა-
ქარბა, ყოველ მოლოდინს! ცხარობდა რედაქ-
ციაში ანა. ეგ რომ ნელა ნელა გადაჩოჩდა
მთავრობის მხარეზე, ამას ქე ვხედავდი, მაგრამ,
თუ ისე გათვალამდა ურცხვით ფეხ-ქვეშ, რასაც
წინეთ თავკანს სცემდა, სწორედ არ მოველოდი.

— გამართელი რომ ბურჯუა იყო, ეს მე
დიდი ხანია ვიციდი. დაუმატა ახალგაზრდამ.
მდგომარეობა ქმნის შეგნებს და არა შეგნება
მდგომარეობას. გამოკომუნლა გოლოვინის პროს-
პექტზე და იმხის: სოციალისტი ვარო, ვის
ატყუებს, ვის?

— არა, ყველაფერი შეიძლებაოდა, მაგ-
რამ ვახ. ორბელიანის ქება, გენერალ-მიიორის
ქება მას არასოდეს არ უნდა ეპატიოს, განა-
გრძო ანმა.

— გამართელმა თავისი ფიზიონომია სრუ-
ლათ გამოარკვია. ის აქამდე თუ ბურჯუა იყო,
ახლა ნამდვილი არისტოკრატია, სამშობლოს
მოტრფიალი! კომუნისტურ მანიფესტში პირ-
დაპირ არის ნათქვამი: пролетарин не имѣ-
ютъ отечества-ო და ის გადმომდგარა და

იძახის: სამშობლო უნდა გვიყვარდესო! როგორც იქნა, მოვარჯულეთ ჩენი მუშები და შევეგონეთ, რომ სამშობლო მათ არ გააჩნიათ, რომ სამშობლოს სიყვარული თავადების ხელობაა, და ახლა ის გამოძღვარა და იძახის: სამშობლოს სიყვარული წმინდა მოვალეობათ უნდა დავისახოთო! ცხარობდა კაპასი ქალივით ახალგაზდა.

— არა, სადამდე მივიდა იმისი თავხედობა! სოციალიზმი უარპყოფს კერძო საკუთრებას, ის კი „ფონის“ ფურცლებზე ამტკიცებდა: ჩენი ტერიტორია უნდა დავიცვათო! არა, როგორ მოგწონს? სოციალისტი ამტკიცებს: ჩენი ტერიტორია უნდა დავიცვათო?! ბრახმოურული განავრძობდა ანი.

— სწორედ რეაქციონერი გახდა, შავრაზმელი. სოციალისტისათვის ტერიტორიის საკითხი არ არსებობს. ჩვენში გადმოასახლებენ რუსებს, არა? ჩვენც რუსეთში ვადასახლებდებით! ამით ეროვნული საზღვრები ნელა-ნელა წაიშლება და დამყარდება ინტერნაციონალური სოლიდარობა მშრომელ კლასისა! როდესაც ჩენი თავადები მამულებს რუსებზე ჰყიდიან, ამითი ისინი—რასაკვირველია, შეუვნებლათ—ინტერნაციონალურ სოციალიზმს ემსახურებიან და გამართული-კი გამოძღვარა და იძახის: ტერიტორია უნდა დავიცვათო, სამშობლო უნდა გვიყვარდესო! სამშობლოცა და ტერიტორიაც ორივე ფეხებზე მკიდია! ორივე რეაქციონერების ავლა-დიდება! სოციალ-დემოკრატს კი, ჭეშმარიტ სოციალ-დემოკრატს სამშობლო არ გააჩნია! კაპასობდა ახალგაზდა.

— დავჯდეთ და წერილი დავსწეროთ! დეე ყველა ამხანაგებმა ვაიგონ, რა ვებატონიკ ბრძანდება გამართული! წარმოსთქვა ანმა ორივემ წერილი დასწერეს, საცა გამართული სამშობლოს სიყვარულის ქადაგებისათვის მიწასთან გაასწორეს.

მეორე დღეს პრაპორშნიკმა რევანმა რომ ვაზეთები ვადათვალიერა, ჯერ თავისი თავი სიხარბში ეგონა, მაგრამ რაკი დარწმუნდა, რომ ყოველივე ცხადი იყო, სიხარულით ხტუნვა დაიწყო, გაზეთებს ხელი დაავლო და გაეჭანა არქიმანდრიტთან.

დღისთეოსი ამდროს აჩნისა და ახალგაზდას წერილებს ჰკითხულობდა და სიამოვნებით წვერებზე ხელს ისვამდა.

— ამოგვეს თუ არა, გამართული, შენმევე ამხანაგებმა სამშობლოს სიყვარულის ქადაგებისათვის? ასე მოუხდება შენისთანა რეაქციონერს. მეოცე საუკუნეში სამშობლოს სიყვარულის ქადაგება! სიამოვნებით წარმოსთქვამდა არქიმანდრიტი.

— მამა დღისთეოს, მამა დღისთეოს! შე მოვარდა რევანში და მიაჩნევა გაზეთები:

— წაიკითხე, წაიკითხე!

— წაიკითხე, წაიკითხე! მიუგო არქიმანდრიტმა და მიუთითა ვაზეთებზე. ორივემ ვაბრწყინებულის თვალებით ერმანეთს შეხედეს, შეაჩერებდნენ და ტუბილი ხითხითი აუვარდათ.

— არა, როგორ მოგწონს, პა! ხითხითებდა რევანში.

— გამართულს რომ ჩვენს შესახებ რაღაც წამოერომა თეატრში, სწორედ ძალიან გულდაშვარი ვიყავი. დარწმუნებული ვიყავი, რომ ჩვენ საქმავათ არაინ არ გამოიდებდა თავს და თურმე ქომაგები ჩვენც კარგები გვეყოლია! წარმოსთქვა დღისთეოსმა.

— ნეტავი ვამაგებია, ვინ არიან ეს ჩენი დამცველები „ანი“ და „ახალგაზდა“, რომ ერთი პირი ვადუეკოცნო და ზორბათ ვაქეიფო! დაიწყო რევანმა.

— ახლა, რევან, თამამად შეგიძლია სთქვა, რომ სამშობლო ფეხებზე მკიდია და თუ ვინმემ გიკეინა, ამით სეირს ანი და ახალგაზრდა გაყურებიგვენ.

— მოდაა ყველაფერი! წინეთ სამშობლოს სიყვარული იყო მოდა, ახლა კი არც ერი ვანათლებულ და შეგნებულ ადამიანს სამშობლო აღარა სწამს, როგორც ანმა და ახალგაზდამ დამიმტკიცეს. ეტყობათ, დიდი ნასწავლები უნდა იყონ ორივე. ამბობდა რევანში.

— იცი, რევან! ამ წერილებმა სწორედ კარგ გუნებაზე დამაყენეს. ღმერთმა გაახაროს ამითი დამწერი. დღეს მოდი ერთათ ვისაღილოთ, ანისა და ახალგაზდას სადღეგმელო ვადავკრათ!

— ვადავკრათ! ჩენი თანამოაზრე და ქომაგი ღმერთმა ამრავლოს, მტერი კი მოსპოს! დაუკრა კვერი რევანმა.

დალიეს თუ არა სადღევნელო რევაზმა და დოსითეოსმა, არ ვიცი. რატომაც არ დაღვედნენ სამშობლოს გამყიდველნი იმათ სადღევნელოს, ვინც სამშობლოს უარყოფს და სამშობლოს სიყვარული დიდ სირცხვილად მაჩნია? მაგრამ არ იკითხავთ, თუ მუშა რასა შერებოდა ამ დროს? რასა შერებოდა?! წინეთ ის მშვენიერად ასრულებდა ქურის საქმეს და რასაც ვენერალი-ამხანაგები ჩასძახებდნენ, იმასვე ამოიძახებდა ხოლმე. დღეს კი ათასწინ ერთხელ სხვასაც ამოიძახებს ხოლმე. მაგრამ ეროვნულ კითხვაში ეს ისევ სამავალითო ქურია.

ივ. გომართელი

ჩემი შენიშვნები

4

რაცა ვთქვით ამას წინათ „დროების“ ფურცლებზე შესახებ დიქციისა და დეკლამაციისა, იგივე შეიძლება ითქვას ჩვენებურ მსახიობთ „თამაშზე“ — მიხვრა-მოხვრაზე, საქციელზე. როგორც სიტყვით გამოთქმა, ისე ეს უკანასკნელიც ჩვენს სცენაზე უზუნებოა და არა ჩვეულებრივი.

უბრალო თავის დაკვრაც, ხელის ჩამორთმევაც, ადგილიდან გადასვლა-გადმოსვლა, დაჯდომა და ადგომა რაღაც სხვაანირია, თითქო არა ადამიანური; მეტიც მეტი ხელოვნურია და თეატრალური. ჭამაც კი არ ვიცი, ხერიანი ჭამა სცენაზე. ამ დროს როდესაც უბრალო რუსის მსახიობს შეუძლია მთელი სცენა ჭამაში გაატაროს და ამითი არც სიტყვები დაუკარგოს ხალხს და არც ჭამის ილიუზუზა გაუქარწყლოს, ჩვენ ამას სრულიად ვერ ვახერხებთ. ჩვენ თითქო სადღაც მიგვეჩქარება, გვერიდება, რომ ავგერ მეორე მსახიობი უნდა გამოვიდეს მალე და არ დაეავიანოთო. ამიტომაც ერთორ ლუქმას გავუსვამთ და შემდეგ კი ვჭერდებით, რომ რეპლიკა დროზე მივაწოდოთ. ილიუზუზა! სადილისა, საუზმისა თუ ვახშისიკიქრება, მაყურებელი ცხადიათ ატყობს, რომ აქ როდესაც „თვალთ-მაქცობენ“, იცის რომ სინამდვილეში ესენი არა ხდება ხოლმე. მე ვამ-

ბობ დამწვიდებულ „პურის ჭამის“ გამოსახვაზე უნდა ნახოთ მაგ. მოსკოვის სამხატვრო თეატრში, როდესაც, ვთქვით, ჰაუპტმანის „სულით იბოლნი“-ს წარმოდგენაა, იქ არის ერთი ადგილი სადილობისა. სრულიად ვერა გრძნობა, რომ თეატრში ხართ; სადილია, როგორც სადილი: ლუქმა. ნაწყვეტ-ნაწყვეტი სიტყვები, შემდეგ ისევ ლუქმა, თან ხმაურობა, მხოლოდ იქა-იქ კი, დრო-გამოშვებითი. მაგრამ ყველაფერი ესა-ისე ჩვეულებრივად ხდება, ისე ბუნებრივად, რომ მართლა სრულს თავის დაეწყებას ეძლევი. ან და გახსოვთ თბილისში, არ ვიცი ვისი დასი იყო, რუსები „Дети Вагнера“-ს წარმოდგენაზე? როგორი იყო მათი სადილობა? ან და კიდევ იაგორსკაის დასი, წრულს ქუთაისს ენახე, აბა რა დასი იყო? მეტათ სუსტი, მე გგონი. მაგრამ ნახეთ როგორ ჩაატარეს ზაბოლსკაის პიესა „Ихъ четверо“? განსაკუთრებით ის ადგილი, სადაც ქალი და მისი საყვარელი ვაშლის ჭამაში არიან! ბუნებრივი იყო, რეალური.

ეს ჭამა.

მაგრამ, როგორცა ვთქვი, აბა სხვა რომელ მდგომარეობაში ვართ სცენაზე ბუნებრივნი?

მერე კიდევ ეს სიჩქარე.

ჩვენ სრულიად არ ვიცი თაუზით თამაში რასა ჭვიან. იმიტომ რომ ისეთ ატმოსფეროში ვართ აღზრდილნი... თორემ როგორ დავიჯერო, ის კაცი, რომელიც ცხოვრებაში ძალიან ბუნებრივია—ისე, როგორც მას შეუძლიან—დადის, ჯდება, ლაპარაკობს, სცენაზე თავს შემოქლიათ გრძნობდეს და ვერც ერთს ზემოთქმულს ბუნებრივიათ ვერ ასრულებდეს. მე არას ვამბობ სხეულის განსაკუთრებულ ღამზ მიხვრა-მოხვრაზე, პლასტიკაზე, ეს კოველივე ჩვენი სხეულის გაუწრთენელობისა და მოუქნელობის ბრალია, არა გვაქვს კოდნა ტენიკური: მაგ. არ ვიცი თ ფარკაობა, ცუცვაც უმეტესობამ, მაგრამ უბრალო, ადამიანური მიხვრა-მოხვრა ხომ გვაქვს! ხომ ვიცი ჩვეულებრივი, ჩვენებური საარული, ადგომა, დაჯდომა, თავის დაკვრა და სხვა. ყველა იმათ უნდა საზრისიანი გამოყენება, გონივრული მოხმარება სცენაზე. ისიც მართალია, შეიძლება არ გვენახოს ჰერცოგები და ლორდები, რო-

მელთა გამოსხვაც ხშირად მოგვდის ხოლმე, მაგრამ ერთი რომ არც ისე ძნელია ზოგიერთ „არისტოკრატიული მანერებისა და ქსეტების“ შესწავლა და მეორე უბრალო და თავისუფალი მიხვრა-მოხვრა, რამდენათაც ვიცი, უმთავრესი თვისებაა საუკეთესო არისტოკრატებისა. მაგრამ ვე კიდევ არაფერი, რომ არისტოკრატები კარგა ვერ გამოვსახოთ. ზოგჯერ თვით მაგ. სარდაფში, ან ბაღში სადმე მოქიფივებიც კი ვერ დავვისურათებია. სუფრასაც ისე ვერ ვუხედვართ, ქიქაც კი რიგინად ხელში ვერ გვიქირავს, ეს მართლაც ძალიან სასაცილოა, რომ სხვაფრივ სამწუხარო არ იყოს. მაგრამ განა მართლა ავრე მიუწოდომელია ზემოთქმულთა მოწესრიგება და გარელება?

ჩემის ფიქრით არც ისე ძნელია, მხოლოდ მუშაობის სისტემას უნდა შეცვლა.

აქამდის ცრუ და ყაბღ ატმოსფეროში ვიყავით გამოწყვედულნი. მე ამით სრულიადაც არ მინდა ის ვთქვა, რომ ჩვენს ღიდად ნიქიერ მსახიობებს, ჩვენს პიონერებს და სცენის დამფუძნებელთ არ მიენიოთ მართალი და სწორი გზა ხელოვნებისა, მაგრამ საქმეც სწორედ მაგაშია, რომ მათ ხელთ მხოლოდ ამ გზათა ჩვენება იყო, ვაკაფვა და გაწაღდა ამ გზისა, თორემ სკოლის შექმნა, მიმდინარეობის გაჩენა არ ძალ-ეღვათ. ამიტომაც სასცენო ხელოვნებაში თითქმის ყველა მიმართულების წარმომადგენელი ვკვაცა, მაგრამ მიანც არც ერთი მიმართულება და განსაკუთრებით რეალიზმის, ისეთი, როგორსაც თანამედროვე სასცენო ტენზიკა მოითხოვს, არა გვაქვს განვითარებული. ჩვენ თითქო ყველა მიმართულებათა ხაოსში გამოვეწყვედინით ღჯერ-ჯერობით ვერც ერთი კი ვერ დავამკვიდრეთ საფუძვლიანად.

სხვათა შორის ეს იმის ბრალიც არის, რომ აქამდის არავინ ანსამბლს, საერთო მწყობრს ყურადღებას არ აქცევდა. იყვენ გოლიათი, მაღალ-ნიქიერი არტისტები და ჩვენც მხოლოდ იმით მოარფულობას შევადგენდით. ამიტომაც მაგ. ეჭპარბდით, თავის თავს არ ვაკვირდებოდით სცენაზედ, პაუზებსა და დეტალებსაც ყურადღებას არ ვაქცევდით. რა დროს ვე იყო ადგარ ის უნდა გამოსულიყო. წარმოდგენის ივროს რამდენჯერ გაუგონია ჩვენებურ მსახიობს კულისებში უფროს და ღდი როლის მო-

თამაშე მსახიობისაგან: -- ЧТО ОНИ ТАМЪ ДѢЛАЮТЪ, ან ЧЕГО ОНЪ ТАМЪ ВОЗИТСЯ! ეს იმ დროს, როდესაც უფროსი, ან ღდი როლის მოთამაშე მსახიობი უცდის თავის გასვლას და სცენაზე კი რომელიმე უფრო მდარე მსახიობს ან მსახიობთ აქეთ რამე სცენა. ვინ აცლიდა ამით! ამიტომაც ჩვენი სცენა მუდამ ცუდად მოწყობილ სავატროლო წარმოდგენის ბინა იყო. ერთი ან ორი იყო მუდამ ასე თუ ისე თავის აღწვს და სხვები კი? სხვები... რომ შესაძლებელი ყოფილიყო ამ სხვების ამოფხეკა პიესებიდან! რა გგონიათ? ზოგჯერ ფხეკდენ კიდევ ზოგ-ზოგს...

ასეთმა მდგომარეობამ კი ჩვენს მსახიობებს შესძინა ზემოთ მოხსენებული ღდი ნაკლი — სიჩქარე. ამიტომაც არის, ჩემის ფიქრით, რომ ჩვენი მსახიობი ხშირად თავს უხერხულადა გრძნობს სცენაზე. რალაც შებოკილია, ფრთა-გაუშეული. სხვადასაკე ვიხილავ უბრალო მსახიობმა იცის, რომ, რაკი სცენაზე გავიდა, ის, რის უფლებასაც როლი აძლევს, შეუძლიან სავსებით ისარგებლოს იმითი, ამისთვის ის არც აჩქარდება, არც აშჩატდება; მისი თავი, მისი მოსაზრება თან ახლავს და ცდილობს, რომ ყოველი მისი ნაბიჯი, მისი საქციელი რეალური იყოს, ბუნებრივი, ცხოვრებასთან დაახლოებული. და ეს კი იმიტომ ხდება, რომ იქ ანსამბლს ღდი ყურადღება აქვს მიქცეული, უბრალო როლიც შექმნილია და გამოკვირებული. ჩვენ კი?...

შალვა დადიანი

(დასასრული იქნება)

ნაპაღის დუღუნი...

მიყვარს... მიყვარს... მე გამოურკვევი ნაკლის ჩქრალი, მისი იდუმალი, სევდიანი დუღუნი...

ობ! ღმერთო! რა არ იხატვის შიგ: მაში მოისმის რალაც მწუხარე და მგლოვიარებგერა, დაკარგვა ბედნიერებისა, — ერთხელ წასრულის და დაუბრუნებელის. გულის წიაღში სწუდება ეს მქუნვარე სიმღერა და, ვით ზღაპრული ეოლოსის ჩანგი, რომელიც ზეფირის ოდნავ

მობერვაზე ნაზი, წარმტაცი მელოდიით ავსებდა მიღამოს, ისე ჩემი სულის სიმებიც ბანს აძლიერენ და ეხმაურებიან იმავე მწუხარე ხმით ამ სევდიან სიმღერას...

სოფლით დევნილი, ბედით მწარედ ანატირები, მისკენ მივეჩქარები, იქ რავედნიმე წამით მაინც თუ იპოვის სული სიმშვიდეს. როს დაღამდება, მწუხრის ზეწარში გაეხვევა სოფელი და არეს მკვდარი მღუმარება დაებატრონება, მაშინ მხოლოდ იმავე ნაკადს ჩუმი ქვითინი, ყრუ გოდება თუ არღვევს ამ მუღღრობებს, რომელიც, ვით გლოვის რიდე, კლდით კიდემდე აწვევს ქვეყანას. იდაყვ-დაყრდნობილი ყურს ვუგდებ მას და სული ოცნების მხარესკენ მიფრინავს, მოგონებათა მკრთალნი აჩრდილნი თავს დამკომკომებენ და თვალთავან ლომობიერების მღღღარე კრემლი მდის ხოლმე. ეს სევდიანი დღეღუნი... არ არის გულ-ჩათხრობილი, სასოწარკვეთილი მოთქმა,—მასში გამოსკვივის იმედი. დიახ, ის არის ემბლემა ძლივისა, და მაროლაც ამ მძიმე ჟამს, როს დაბატრონება სოფელი მწუხარება და ფასკუნჯის ვრთებით დაფრინავს ნალველი. როს გარეშემო ყველგან და ყოველს სძინავს. ის კვლავ ბუტბუტებს და მალე მისი მწუხარე დღეღუნი ბრძოლის ყიყინად გადაიქცევა. მეც ვგრძნობ, რომ სოფელი და ადამიანი ცოდვის მორევში ჩაეფლა და ოდესღაც წმინდა, ვით კამკამა წყალი ამ ნაკადისა, ადამიანის გული ახლა ბორბორტების სავანედ გადაქცეულა... მაგრამ ფენიქსი... კურთხეულ იყოს მისი შემოქმედი, რა მაგონდება, სევდა გადივლის და ნალველიც თავს მანებებს, მრწამს, რომ ადამიანი, როგორც ფენიქსი, კვლავ განააღდება: „მრწამდეს— და ცხონდებიო“ და მეც მრწამს...

ოხ, რა ტკბილია, როს რწმენა სძლევეს ურწმუნობას, დღესასწაულობს გამარჯვებას... მიყვარს... მიყვარს მე დღეღუნი ნაკადისა. სიტყვით არ ძალმიძს გამოვთქვა. რასაც გრძნობს გული, ადგუნებული ღეთიურის ალით! მშენიერიდა და წარმტაცი მოთქმა ნაკადის...

ბ. ტაბიძე

* *

ტყე იმოსება,
იციის ველი,
ვარდი იშლება—
ნამისგან სველი;
წყარო ჩუნჩუნებს,
ლაღობს წყლის პირი...
— შენ რა გაწუხებს,
შენ რასა სტირი?...
კ. კვიციანი

დასავლეთ-ევროპულ მოდერნიზმში ძირითადი მოტივები

(გაგრძელება. იხ. „თ. და ც.“ № 18-20)

IV

პირველ ორი წერილიდან მეოთხეული აშკარად დანახავდა, რომ მოდერნიზტებმა სინამდვილე გასცვალეს ოცნებაზე, თამაშზე, ხელოვნებაზე. ბოლოს უარყვეს სიცოცხლე და მის მაგიერ სიკვდილი წამოაყენეს.

ამგვარად, ლტოლვა რეალურ სინამდვილესგან—აი, მოდერნიზმის ლეიტმოტივი.

მეტი არ იქნება გამოაშკარავდეს ის ფსიხოფიზიკური ინადავი, რომელზედაც აღმოცენდა ასეთი, მართლაც თავისებური, მსოფლმხედველობა.

რომელს გაბატონებულს კლასსაც უნდა ეკლთენოდეს თანამედროვე ინტელიგენტი, მისი ფსიხო-ფიზიკის დამახასიათებელ თვისებას შეადგენს გადამეტებული მგრძნობიერება. ეს თვისება გამოწვეულია თანამედროვე დიდ ქალაქის აურ-ზაურისა და იმ სოციალურ-ეკონომიურ წყობილებით, რომლითაც ხასიათდება განვითარებული კაპიტალიზმი. ეს წრესგადასული მგრძნობიერება აიძულებს ინტელიგენტს—ანგარიში გაუწიოს გარე-ცხოვრების ყოველსავე მცირე გავლენას. ესევე წრესგადასული მგრძნობიერებაა მიზეზი, რომ თანამედროვე ინტელიგენტი უსათუოდ დამოკიდებულია ყოველდღიურ სინამდვილის ათსგვარ შემთხვევითისა და წარბაველ გავლენისაგან.

„სიცოცხლე—ამბობს ლორდ ჰანრი უა-
 რლდის „ლორდიან გრეის სახე“-ში—ნერვების
 საკითხია. თქვენ შეგიძლიათ წარმოიდგინოთ,
 რომ უზიფთაოდ ხართ, ძლიერი. ხოლო შემ-
 თხვევითი ნაკვითი საფერავისა ოთახში ან მო-
 წმენდილ ცაზე, სურნელება, რომელიც წინად
 გიყვარდათ და ახლა რაღაც საოცარ მოგონე-
 ბათ აღძრავს თქვენში, მივიწყებულ პოემის
 სტრიქონები, რომელნიც ხელახლად იპყრობენ
 თქვენს ყურადღებას, მუსიკალური ფრაზა, რა-
 მელსაც თქვენ აღარ უკრავთ—ყველაფერს
 ამას გავლენა აქვს თქვენს სიცოცხლეზე“.

ასევე სჯის როდენბახის რომანის „სიცო-
 ცხლეს დემატება“-ს გმირი—ხუროთ-მოძღვარი
 ბორლიუტი. მისი აზრით, ჩვენი ბედი დამო-
 კიდებულია „ერთს სიტყვაზე, ერთს დეტალზე“;
 ხშირად შემთხვევით შენატყვორცი რომელიმე
 შეხედვა გვაიძულებს მტკიცე გარდაწყვეტილე-
 ბის შეცვლას.

ეს გადამეტებული მგრძობიერება მიუზი
 რომ თანამედროვე ინტელიგენტი ქედს იხრის
 ათასგვარ წარმავალ, შემთხვევით მოვლენის
 წინაშე, ბრძოდ ემორჩილება წარმავალ ზრა-
 ხვათ და გულის ნადებს, ვერ იკრფეს ძალას
 ყოველდღიურ სინამდვილის აუტანელ უღელ-
 თან საბრძოლველად. ყოველსავე ამას შედეგად
 მოსდევს თანამედროვე ინტელიგენტის ძრწოლა
 სინამდვილის წინაშე.

ოლა განსონი თავის კრებულის „Sensiti-
 va Amorosa“-ს ერთს მოთხრობაში ხატავს თა-
 ნამედროვე ახალგაზდა ადამიანის სურათს.
 ოლა განსონი დასძენს, რომ ამ ადამიანის ყო-
 ველსავე განცდას სარჩულად უძევს ნახევრად-
 შეგნებული შიში სინამდვილისა.

ეს სამარცხვინო შიში, ჩვენს აგებულიო-
 ბასთან შეწყნებული, ეს საშინელი პარაზიტი
 სდებს კევრცხებს და მრავლდება; ეს უძლე-
 რება, ისევე მგრძობიერი, როგორც ბასრ
 იარაღით გაპობილ ქრილობის შთრთოლვარე
 ნაკვინი, ოლა განსონის საბუთიანი აზრით,
 ფიზიოლოგიური მოვლენაა, სისხლისა და ნერ-
 ვების ავადობის პროცესი.

ნერვების ამ ჰიპერტროფიიდან, ამგვარ
 მგრძობიერებიდან გამომდინარეობს თანამე-
 დროვე ინტელიგენტის შერავე დამახასიათებელი
 თვისება: ინსტინქტიური შიში, ბრძოლა ადამი-

ანის წინაშე. თანამედროვე ინტელიგენტი ელ-
 ტვის მეგობრობას, სიყვარულს, მას ეშინია ამ
 გრძნობისა და განცდისა, დარწმუნებულია, რომ
 ამ გრძნობით გატაცებული, იგი უნდა გაი-
 თქვიფოს მეგობართა და საყვარელ ადამიანთა
 ხროვაში. თანამედროვე ინტელიგენტს ეშინია
 ადამიანთან ხანგრძლივისა და მტკიცე კავში-
 რისა და ხშირად ეს შიში პატოლოგიურ სე-
 ნის სახეს იღებს. სტრინდბერგის მოთხრობის
 „მარტაშელის“ გმირი ადამიანთან მძძილზე
 —ტელეფონით—ლაპარაკს არცობს, „ინცობს“
 სრულიად უცნობ ხალხს. აი, რას მოკვთო-
 ხრობს ეს გმირი: „ჩემს ქვეშ, მეორე სართუ-
 ლში, ცხოვრობს ოთხი ოჯახი თავის ბედის-
 წერით. მე არც ერთს მათგანს არ ვიცნობ და
 არც ვიცი, რა სახისა არის ეს ხალხი. მე ვხე-
 დავ კარგებზე მხოლოდ მათსახელებს და იმ გა-
 ზეთების საშუალებით, რომელიც გამოჩრილია
 კარებს ქვეშედან, დაახლოვებით ვიგებ ვისი
 სულიერნი შვილინი არიან“. ამგვარ ნაცნობო-
 ბითა და ურთიერთობით სტრინდბერგის მარ-
 ტაშელი მეტად თავისუფლად და მშვიდად
 გრძნობს თავს. „არცა ვისი აზრი იხილავს
 ჩემს აზრს, არცა ვისიმე შეხედულება და ჟინი
 მტანჯავს“.

ხანგრძლივი კავშირის იგივე შიში უკარ-
 ნახებს თანამედროვე ინტელიგენტს, ერიღოს
 ასეთს კავშირს ქალებთანაც: თანამედროვე ინ-
 ტელიგენტი ქორწინების ინსტიქტიური მოწინა-
 ლმდეგვა. ეს წინააღმდეგობა რომელიმე პრინ-
 ციპიალურ მოსაზრებათა შედეგი არაა, მისი
 საფუძველი ადამიანთა შორის გათქვევის იგივე
 შიშია. პირველი გრძნობა, რომელსაც განიც-
 დის სატრფოს ჩამომორბებული გეორგ ფონ-
 ვეგენტინი — ის ისევე მარტაშელია. შემდეგ
 იგი ხელდება ანნას, უკავშირდება მას... და ნა-
 ნობს: რატომ ანნა სხვას არ ეყუთენის! მაშინ
 ხომ მათ შორის კავშირი „თავისუფალი“ იქმ-
 ნებოდა, არ გამოიწვევდა რაიმე პასუხის მე-
 ბლობას... და ვერგენტინი თავს ანებებს ან-
 ნას, რომ კვლავ მარტაშეშენილმა მოიპოვოს
 თავი თვისი.

ასეთივეა შნიცლერის მეორე გმირი მხა-
 ტვარი იულიანე ფიტცნერი. საყვარელი არსება
 მის ვნებათა დღელვას ემორჩილება. იგი
 ბრმა ბედის ამარად სტოვებს საბრალო ქალს

რადგან სწადია კვლავ იცოცხლოს აწინდელი თავისუფალი უღარდელი, სიცოცხლით.

სინამდვილიდან ოცნებისაკენ მისწრაფება, გადაპარბეული მგრძნობიერების-მიერ გამოწვეული სურვილი მარტალდშინისა და მასთან ერთად ფსიხიური უძლურება თანამედროვე ინტელიგენტისა ამგვარად თავის ადვის მძლავრი სურვილია. ასევე უყურებდა ყოველსავე ამას მოადერნიშის დიდებული ფილოსოფოსი ფრიდრიხ ნიცშე.

თანამედროვე ინტელიგენტის წრესგადასულ ნერვიულ და მგრძნობიარე ხასიათით არის გამოწვეული მისი მესამე ფსიხიური თვისება — პასიობა. თანამედროვე ინტელიგენტმა კიდევ რომ მოისურვოს შეტურდეს სიცოცხლის მორევში, მიიღოს აქტიური მონაწილეობა ბრძოლასა და აზრთა დეკლამაციაში, არ შეუძლია: იგი უხასიათო აღამიანია. ინტელიგენტურ სულის მკოდნე ნიცშე ამ უხასიათობას საყოველთაოდ ავადმყოფობად სთვლიდა. მართალია, ამ ავადმყოფობის მიზეზს იგი არ ეძებდა თანამედროვე სოციალურ წყობილებებში. მისი აზრით, ეს ავადმყოფობა წარმოიშვა ბურჟუაზიულ-დემოკრატიულ საზოგადოების დამახასიათებელ ერთ მოვლენის ნიადაგზე — კლასთა და სქესთა აღრევის ნიადაგზე. თვით ისეთი პრინციპები, როგორცაა ხელოვნება და მშვიდი ფილოსოფიური ქვრეტა, ნიცშეს აზრით, ნიღაბ-აფარებული უხასიათობაა, მართლაც და ახალი ლიტერატურა მთლად გამსჭვალულია ნევრასტენიულ უხასიათობით. ჰაუპტმანის დრამები განა არ წარმოადგენენ გაუტანელ, მტკიცე ხასიათის მოკლებულ ნევრასტენიკების საავადმყოფოს? მეტერლინკის პიესების „პატარა, უბადრუკი არსებანი“ განა არ წარმოადგენენ განსახიერებულ უხასიათობას? ეკვი არაა, წარმოადგენენ, ვინაიდან მთელი მათი ენერჯია ბენდისფრის მიმართ მუდარასა ან წყევა-კრულვას ელევა. თანამედროვე ინტელიგენტი შორიდან შესტკერის სიცოცხლეს იმიტომ კი არა, რომ არ უნდა მონაწილეობა მიიღოს საზიზღარ სინამდვილესთან ბრძოლაში, არამედ იმიტომ, რომ მისი პასიური ხასიათი ენერჯიას, სიცოცხლის წყურვილსა ჰკლავს.

განა ჰოფმანსტალს არ უყვარს სიცოცხლე?! ხშირად მისი ვნებანი მქვერმეტყველება ქებათა-

ქებას უძღენის ბუნების სილამაზეს, ხშირად მისი სიტყვები ჰიმნია, დედის ძუძუს მიმართ მიძღენილი; ხშირად იგი ლოცავს „სიცოცხლის საჩუქარს“: სიხარულის ყვაილსა და მწუხარების ცრემლსა. ჰოფმანსტალი არაა პესიმისტი. აგრამ მთელი მისი პოეზია მხოლოდ კრისისა მოწმობს: ჰოფმანსტალი სიცოცხლისთვის არაა შექმნილი, მაგრამ არც სიცოცხლეა ჰოფმანსტალისათვის შექმნილი. ჰოფმანსტალისა და მასთან ერთად თანამედროვე ინტელიგენტის ეს პასიობა — გრძნობის ჰიპერტროფიისა და ნების, ხასიათის ატროფიის შედეგი — ჰქმნის რეალურ სინამდვილისგან ლტოლვას და ხელოვნურ ხატებაში ამ სინამდვილის ძიებას. „ხელოვნება — ამბობს უაილდის ლორდ ჰანრი — ათავისუფლებს აღამიანს სიცოცხლის წამებათაგან“. ჩვენის მხრით, შეგვიძლია ვსთქვათ: ხელოვნება ათავისუფლებს აღამიანს სიცოცხლის თვით პრაცესისაგან.

გადამეტებული მგრძნობიერება აიძულებს თანამედროვე ინტელიგენტს შეიწყნაროს ქვეყნიერება არა მთლიან ერთეულად, არამედ განცალკევებულ და წარმავალ ხატებათა რიგად. ეს რიგი იწვევს ბრწყინვალე და მასთან ხანმოკლე გრძნობათ, გულისნადებსა და შემეცნებათ. ინტელიგენტი თვისდა შეუმჩნეველად, თავის პირად განცდათ სძენს რეალურ მნიშვნელობას. ხოლო ობიექტიური სინამდვილე ეჭვენება მას პირად განცდათა სუსტ და ბუნდოვან სახედ.

თანამედროვე ინტელიგენტი უარყოფს მეტაფიზიკას, რომელიც ამა თუ იმ შემეცნებათა ნიადაგზე აშენებს დიდებულ შენობას — სამყაროს. თანამედროვე ინტელიგენტი გულისხმად ყოფს ფსიხოლოგია — სულის სუბიექტიურ განცდათა შესწავლა. მეტაფიზიკე საუკუნის დასასრულის გამოჩენილი ფილოსოფოსი ფრიდრიხ ნიცშე უპირველესად ყოვლისა იყო ფსიხოლოგი: იგი ითვალისწინებდა თანამედროვე სულის „სიღრმესა და მწვერვალს“, დიდის სიამოვნებით აპობდა ანალიზის დაუნდობელ დანით თანამედროვე სულის მიჩქმალულ, ფარულ აღგილებს. საზოგადოდ, „გრძნობათა ანალიზი“ ფილოსოფიურ აზროვნების ქვეყნობედ საკითხად შეიქმნა (მახი).

თანამედროვე ინტელიგენტი რეალობად მხოლოდ თავის გრძნობათა და გულის ნადე-

ბსა სთვლის. ადამიანი მას შორეულ ეკრანზე მოცქრილად აჩრდილად ეჩვენება. ცხოვრება მისთვის გადაქცეულა სცენად, რომელზედაც ერთის წუთით გამოდიან მსახიობნი, რომ კვლავ უკუნეთ დროთა სივრცეში ჩაინთქან. ეს მსახიობნი თავის თამაშით სინამდვილის მსგავსებას ქჷნნიან. აჩრდილებით გარემოცულ ინტელიგენტს სტანჯავს ის აზრი, რომ მსოფლიო „უზბრო მოჩვენებაა“. თვისდაშეუმჩნეველი იგი ჰყარავს ოცნებისა და სინამდვილის შორის დახაზულ საზღვარს და სინამდვილეს ტკბილ სიზმარზე სცვლის.

ასეთია მოდერნისტულ მსოფლმხედველობისა და შემოქმედების დამახასიათებელი თვისებანი. მკითხველი აშკარად დაინახავდა, რომ ეს თვისებანი პირდაპირი შედეგი იყო თანამედროვე ინტელიგენტის ნერვიული და იმპრესიული ფსიხიკისა. აშკარად დაინახავდა აგრედვე მკითხველი, რომ ეს უძღური და ნერვიული ფსიხიკა წარმოშვა წარმოების ცენტრმა — დი-დმა ქლაქმა, არსებობისათვის ბრძოლამ და სოციალურ არსებობის გართულებულმა პირობებმა.

პეტრე დაღვაძე

(შეადგება იქნას)

მებრალვის იგი...

მებრალვის იგი, ვინც სიყმაწვილით მწარე ბედისგან დაზარულია; ვისაც წილად ხვდა გზა ეკლიანი, მიღის და კიდევ ვერ გაუვლია!

მებრალვის იგი, ცხოვრების ხილი უგნურთა ხელით ვის ჩასტეხია, ძალაუნებურ მძიმე უღელს ქვეშ ტანჯვის ფიალას დასწავებია.

მებრალვის იგი, ვისაც სურვილი მაღალ იდვის გულს ჩაზრჩობია, უნდა წარმოსთქვას რაც სულს უზუთავს, ხედავს — არვინ ყავს თანამგრძობია!

მებრალვის იგი, ვისაც ამ ქვეყნად თავისუფლება არ განუტლია; სულით ობოლსა თვისი სიცოცხლე ჩუმად, თავდახრით კვლავ განუგვრძია!..

იმერელი ქალი

ტუხალი

(სცენა-მონოლოგი)

— 0 —

სცენა — ციხის ოთახი, მარჯვენა პატარა ფანჯარა, წინ კარები; ერთ კუთხეში ტახტი. მეორეში — მაგიდა, სკამი; კედელზე პაწაწა ლიფლიფა; სკამზე ზის დაბორკილებული ტუხალი, მთლად გათეთრებული, შავი ხალათით. ჩაფიქრებულია. —

ტუხალი (თავს მადლად სსწყებს და ამოაიხრავს).

დღეს განვლო ოცდაათმა წელმა, რაც აქა ვარ დატუსაღებული. ოხ, რა რიგ მოვიქნაცე!.. ნუ თუ კიდევ დიდხანს უნდა დავყო აქ?! (და-იხაქქეს) ღმერთო, თუ კი სადმე ხარ, მომანი-ქე სიკვლილი, ნუ მტანჯავ! როდემდის უნდა ვიტანჯო. რა დანაშაული მომიძღვის?! ნუ თუ სი-კეთის მქადაგებელს ასე დასტანჯავენ?! (სეჟნსთ) გვედრები, ღმერთო, ან მომკალ ან დამიხსენი აქედან; ერთი წუთით მაინც დამანახვე ქვეყანა! მახენე ცა, მზის სხივები, მაღირსე ვე-ყურო გაზაფხულის ფრინველთ ფრენას, სუფ-თა ჰაერი ჩამაყლაპე! ამაშორე დარაჯთა თვა-ლები, ნუ მიყურებენ! (გაშეურიალი ხელემა შერ-ჩება. ზატანს ხსნის ჩემად აიას და სსიკეთით მადლად აუურება, მერე უგებ გაუაფთ წამსტრებს და კარე-ბასქენ აუურება) აჰ, წყუულნო, გამიღეთ კარი; მომეცით თავისუფლება, ნუ მაღობთ აქ! მე სიცოცხლე მწყურია, ჯერ კიდევ არ დავებრე-ბულვარ, მე შემოძლიან... ოჰ, ბევრი, ბევრი რამ შემოძლიან... ჩემს სიცოცხლეს შევე-წირავ იმ წმინდა საქმეს, რომლისათვისაც აქ ჩამავდეს, გამიღეთ კარი! (სეჟნსთ) გამი-შვით! (იხაქქეს) გვედრებთი, გამანათვისუ-ფლეთ, მეყოფა ამდენი ხნის ტუსაღობა... ახლა ჩუმად ვიქნები, ხმას არ ამოვიღებ და არავის დაველაპარაკები, თქვენ ხომ მასწავლეთ ამ 30 წელში ჩუმად ყოფნა, ხომ ენა დამი-ღუნეთ. სმენა წამართვით... ოღონდ ახლა გამიშვით, მომხსენით ეს რკინები, ნუ მკლავთ აქ ნელ-ნელა! (ადგება, ამოაიხრავს და მწარე კალათი) ოხ!... ვის ვებეწეწებ?! რას ვთხოუ-ლობ?! მგონი ქუთაზე შევიშალე. (ისმას კეკელ-ში აკანია; შეკრება; ეურს უგაქს) მებაზიან, სალაპარაკოთ მიხზობენ მუნჯი მეგობარნი,

მივალ, გამოველაპარაკებო, ახალს ამბავს გავიგებ, ვის რა სიზმარი უნახავს — გადმომცემენ, რაზედ ოცნებობენ! (მაჟა კუკლასი და აკაკუხისი. ზატარა ხსის უკან) რაო?! არეულობა არისო?! სად?! ციხეში?! გაქცევის აპირებთ?! მეც გამანათივისუფლებთ?! მზად ვიყო?! (მომოხდავს კუკლასს) მაშ დღეს ჩემი უქანასწერილი დღეა ციხეში ჯდომისა! (აღტყუპით) ოხ, რა ბედნიერი წამია! (უხრანს, გაჩქარებული დადის, სისხე უბრწყინავს, შორადან სველანა სიმღერა ისმის, უურს უკლავს, ხელ-ხელა იტყუპს) ეს რა მესმის?. საიდან, ციხის ახლოს ჩიტს არ გააფრენენ და ეს კი ვინ მღერის? რა ტკბილი ხმაა!.. თანაც რა სედიანია!.. ამ სიმღერამ უფრო ჩამიკლა გული! მიგონდება ჩემი სიყმაწვილე, ტკბილი, უღარდელი ღრონი, ტოლა-ამბანავი, ჩემი მზიარულება, სად გაქვრით?! სად წახველით? აბა შემომხედით რას ვგვევარ! (მაჟა ფანჯარასთან) ოხ, რამოდენა კედელი აყუდებულა, არაფერი სჩანს!.. ცის პატარა ნაქერი მიხეც დავინახო (აუურს ფანჯარაში, ისმის დაწავის ხმა: „სად აუურს ტუბი, მომოდინა ფანჯარას, თორემ გესწრა“, რუსული უკან დაწკაკუნებს) ეხ!.. გალახული თავისუფლებავ, რას გიზავს! 30 წელი ვარ ამ ოთახში და ნება კა არ მაქვს ფანჯარასთან მივიდე. იქ სდგას დარაჯი, კარებთან დარაჯი, თითქმის ყველა კუთხეში დარაჯები სდგანან... მეც შებოკილი ვარ, სად გავალ?! (სიმღერა უფრო გაორკნებულია ისმის) კმარა, კმარა, ნუ მღერი, გულს ნუ მიკლავ, მებუთება სული!.. (აქუკლასს დაოცისხე) ოჰ!.. რა რიგად მინდა მჩაქუქონ თავისუფლება! (შემაჟა დაწავი და დასდგამს მჯივარს სსქუქლას და ისეუ ხმა ამოუღებლავ გაჟა. ტუსდა წამოდგება და მაჟა მგადანსთან) ძაღლს რომ ლუკმა-პურს მიუგდებენ — იმსაც-კი დაუძახებენ, მოდი სჭამეო, და მე კი არავინ მცემს ხმას!.. თითქო სუყველას ემიზოდეს, ყველა — ვინც-კი შემოდის, ვარბის, თითქმის პირი ბუღობდეს აქ. რამდენჯერ ესტადე გამოვლაპარაკებოდი, მაგრამ ამაოდ — ყველა ტუნებზე ხელს იდებს და ფიცხლავ გადის! (ისმის სტყუპს) ოხ, რა რიგად მძახს მე ეგ ხმა! (სიუღლაში გაჯროდეს. წყუქსა სურეტავს და ლუკმას-ლუკმასზე იდებს ზირში) 30 წელი არავის ელაპარაკო, განავე შესაძლებელია! რა რკინის აღამიანმა უნდა გაუღლოს! (უკლავს) მართლა

სულ გადამავიწყდა, დღეს ხომ დისპუტი უნდა გამემართა პარლამენტში... მალე ეს ჩემი ვახშამი გავათავო! (ხურეტავს მალ-მალ წყუქს და სსქამს ზურს) აი, ესეც გავათავო... მომიტადეთ. ემ წუთას დავიწყობ... (დგება) აი, რაშია საქმა? დღეს გადსახელი გვაქვს სამი საკითხი. აქ ვართ ყველანი: ანარქისტები, დემოკრატები, რევოლუციონერები და რეაქციონერები! (მოითათავს ტახტს, მკავდას, სსქამს და თავის თავსე) ყველა საკითხი დღეს უნდა გადასწყდეს, ეს დიდმწამენლოვანი წამი იქნება ჩვენს ისტორიაში. მაშ დავიწყეთ. პირველი: მოგმართავთ თქვენ, ბატონო, ხალხის სურვილებს გამომხატვლნო, მიხასუბთ: განა შესაძლებელია აღამიანს მივანიკოთ სრული თავისუფლება მაშინ, როცა მას არ ესმის, რა არის ფიცი, რაში გამოიხატება?! ჩემი ღრმა რწმენით: აღამიანს, თუ გინდათ კეთილი, ტკბილი ცხოვრება მიანიკოთ, არამც თუ თავისუფლება უნდა მივანიკოთ, პირიკით — წავართავთ ყველა ის მკირეტ-კი, რაც მოპოებული აქვს ცხოვრების ძალით!.. ფხიზელიც და მძინარეც უნდა კანკალებდეს, თრთოდეს ბატონის დანახავზე... (გაოკლავს) რა იყო... რაზე მიშლით ლაპარაკს, სიტყვის ნუ მაწყვეტინებთ... რა გინდათ სტყუათ? სუყველა ერთად ნუ ამხედრდით... ცალ-ცალკე მელაპარაკეთ... პასუსს ვაგეცემთ... რაო!.. რა ბრძანე, შე ჯობვირო დემოკრატო! (უურს უკლავს) მაშ შენ გენებავს, ბურჟუა ბატონი მოსპო და მის მავიერ პროლეტარი გააბატონო ცხოვრებაში?! შენ გენებავს ვაბოსცე კანონი შრომისა, და განა ეს კანონი არ გახდება ჩვენი ბატონი. განა არ უნდა გვემზინოდეს მაგ კანონისა?!.. ჩვენი ცხოვრება მუდამ ბრძოლაა, ყოველ წუთს ახალი და ახალი ბატონი ებადება ცხოვრებას, ცდილობს ძველი ჩაჰკლას და თითონ გამეფდეს, და ახლო თქვენ — დემოკრატებმა მოინდომეთ ვებატონება! ვერ ელირსებთ, ვერ მიახწევთ თქვენს იდეალს, რადგან თქვენი მამების ციტატებს პირუტულმა აბრუნებთ! რა ხართ, საბარლონო?! ყველა თქვენგანი თქვენს თავსე უარყოფთ, საღად ფანტაზიით გატაცებულინი მიფრინავთ და მერე ვითომდა სიმამლიდან, ის კი არა და სკამიდან, რომელზედც აღნიხართ საქადაგებლად, დედამიწაზე ვარდებთ

და კვახივით სკვებით... ხა, ხა, ხა, ხა! სასა-
ცილოა სწორედ თქვენი არსებობა!.. თქვენ ვერ
შეგქმნით პროლეტარიატს, მანამ დედამიწა
არსებობს. სჯობია მიემხროთ რევოლუციონე-
რებს: ისინი მინც ერთ კოკიდან მეორეში ას-
ხავენ ერთი და იგივე ცხოვრების წყობლებს
და გადაღების დროს რაც აკლდება ნარჩომ-ნა-
ძირალს, მიწაზე სთხვრიან, მის ნაცვლად თა-
ვისივე ახალი ჭუჭყით ავსებენ. მთელი ჩვენი
ცხოვრება ჭუჭყია, სიბინძურისაგან შესდგება
ჩვენი სიცოცხლე, და რად გინდათ თქვენც,
რევოლუციონერებო ამ ჭუჭყის ამღვრევა,
რად სწამლავთ უიმისოდაც მოწამილულ ჰაერს?
თავი დაანებეთ, თქვენ ვერ შესძლებთ აუხვი-
დეთ ამ ჩვენს გასვრილ ცხოვრებას. აი, ეგ ანა-
რქისტინი, ყუმბარების მსროლელნი, ექსპრო-
პრიატორნი-კიკოჩილი ხალხია, მათ მსურთ ანარ-
ქია, და ეს-კი ხანდისხან კარგია გემრ-
იელ ლუკმის ჩასაგებად! დაე, იცოცეთ
თქვე ქვეყნის ქიებო, დაერიეთ ერთმანეთს, მე კი
მათრახით დაგვრისავთ... ხა, ხა, ხა, ხა!.. ეს
საკითხი გავათავე, აბა ახლა მეორე... (უცბა შე-
შინებულა) ჩუ, რა ამბავია!.. ეგ რა ყვირილია?!
(ასმის თაფის სრლად) თოდის სროლაც!.. აბა, მა-
ლე დაიშალენით, თორემ ხომ იცით, რაც
მოგველის, პირველი ხომ არ არის, აბა ჩქარა,
არ მოგვხდესთ, დაიშალენით!!.. (ხდაგებს. ფუს-
ფუსებს, მერე ჯდება სვამზე, კარებს ადებენ ხმა-
ურბათო, შემობრბას ორა ტუსხდა თაფიებთ ხელში,
ერთი შავა და ბორჯღაღეს უშტურეკს)

პირ. ტუსხდა. აბა, მალე გამო გარედ,
ტანჯულო და წამებულო მოხუცო, გასწი აქე-
დან, თავი გაახწიე ჩქარა! გაემურე გაღვიძე-
ბულ ძმებთან ღიღიხანია—გიციდან, ჩვენ დაე-
პირეთ მთელი ციხე, სუყველა გარბის, შენც
ნუ იგვიანებ, გზა გახსნილია! (გაჯარღებთან გა-
რედ)

ტუსხდა. რაო, ციხე ჩაიგდეთ ხელში?!
ვინ?! სად უნდა გავიქცე?... ნუ თუ მართლა
ვთავისუფლდები?! ნუ თუ მეღირსება აღმიი-
ნებში გარევა?! დემერო ჩემო, რას მოვესწარი.
მაშ, შორს ჩემგან ბორკილებო! (ჭკრავს ფეხს),
შორს, შეხუთულო ჰაერო: ისე შენთან მოვიღი-
ვარ, თავისუფლებავ. შენ შემოგწირავ ჩემს
სიცოცხლს, შენ ხარ ჩემი დემერო, იმედი,
ნეტარება! (შაფარდება კარებს, უნდა გავადეს. უნდა

შეშაფარდება ორი დარჯაი ხაშტებით, ტუსხდა ზედ
წაწელება და წაქცევა, დარჯაი დახედავენ ტუსხდს
და ჰგებენ სწრაფად) ოპ, ურჯულონო, რა მიყა-
ვით? (შემადის ციხის უფროსი დარჯაით)

ციხის უფ. ეგ ტუსხდაი გაანთავისუფლეთ
ახლავე. ნაბრძანები იყო, დილასვე გამოემეგა,
მაგრამ დამაინფულა, მალე გამოუშვით, მინთე-
სტით არის მიტყვევული.

ტუსხდა. (ხმის კანკალით) მე... მავატიც... მე
თავისუფალი ვარ! ოხ, რა ბედნიერებაა... მაშ
გამიშვით... (დგება) წავალ, მოვშორდები ამ სო-
როს, ამ შეხუთულ ჰაერს, ჩქარა, ნულარ მი-
კერო, გამიშვით... (იწვევს წინ) სუფთა ჰაერი
ჩამაყლაპეთ, ვიხრჩვები, აპ, აპ, აპ... (წაქცევა)

დარჯაი. ბატონო, ეს დაქრილია, სისხლი
სდის.

ტუსხდა. ვაი, ჩემო იმელო... აქვე ამოდის
სული, ვეღარ ვეღირსე... გამოსვლას, შეიღობით
საუკუნოდ... თავისუფლებავ. ოხ, რა მწარეა...
სიკვდ... (გვდება)

ვ ა რ ღ ა

გიორგი ფოცხოველი

დიქცია

(გავრძელება. იხ. „თეატ. და ცხოვ.“ № 17)

II

ს უ ნ თ ქ ვ ა

მეორე ტექნიკური მხარე დიქციას არის სუნ-
თქვა, ე. ი. უნდა ისწავლით კარგად სუნთქვა.
ზირველი შეხედვით თუ ქვეყნიერებაზე არსებობს
რამე რვაღურა მოქმედება—ეს სუნთქვაა, რადგან
უამისოდ ცხოვრება არ შეიძლება, თათქის აქ სე-
ლაფებებს არავითარი ადგილი არ უნდა უჭირასთ;
მაგრამ ეს ასე არ არის და ძლიან, ძლიან ბევრმა არ
იცის სეირანია სუნთქვა ისე, როგორც ეს სჭარათა.
თუ რა მნიშვნელობა აქვს, ან როგორ უნდა სუნთ-
ქვა ჯანმრთელობისათვის, ამას შეეცადის ტექნიკა ილა-
ზარაკონ, მე მინდა მხოლოდ განმარტო რა მნიშ-

ენკლობა აქვს, ანროგორ უნდა სურთქვა კითხვის დროს, და ახალგაზდა კალექტების გავუხარო ვუვლას ის, რაც ვისწავლე მე ისეთი გამოჩენილი მისახიობთა და მისწავლებელთაგან, როგორც იუვენ რჩიე, სემისონ, ჟჰან და ფილოდი. კარგად კითხვა, ან თქმის მისილოტიკოს, ლექსის ან პილე სურთოდ დაზარატი, მხოლოდ მისინ შუიძლება, რადგინდ კარგად იცით სურთქვა. სურთქვის კარგა ცოდნა ზოგს ბუნებოთუე აქვს დაყოლილი, მტრამ ამისთანა მტალითუბი ძალიან, ძალიან ცოტაა, რადგან მეტი წილი მშობლების ამის არავითარ ურთადლებას არ აქცევს.

მისახიობისთვის, თრატორისთვის უფრო მეტად არის სურთქვის კარგა ცოდნა სჭირთ, ვიდრე სხვა ვისთვისე.

როცა თქვენ ჰსურთქვით ჩვეულებოთ, უბრალდობრეობებში, ჰჭერი შედის თქვენს ფილტვებში სურთობიდან, და შემდეგ გამოდის, როგორც მდინარის წყალი, მუდმივ ერთგვარად. ეს მშობილი მიმოსვლა ჰჭერის სკამრისთა, რომ ამუშავის თქვენი ხმის სიმები! ანა! ეს სიმები არ იმუშავებენ ისე, როგორც ზანხოს სიმები, რომელსეცდაც თათი არ დასკარეთ. ჰო და, ხმის აზარატისთვის ჰჭერს ისეთივე მხაშენლობა აქვს, როგორც ზანხოსთვის თათის. სჭირთა ჰჭერი ღრთივრად აწვეოთეს ამ აზარატს, რომ მან დააწვიოს მუშათა, ავრთვეუ ზანხოს თათები. ვის არ უნახავს, როგორ უგრავებ ჩემნი შესტვარები სტვარს: თუ ზატრა ტაკტორაში ჰჭერი სკამრად არ არის, სტვარი არ მუშათის და ხმის არ იღებს, თუ შესტვარე ტაკტორას იღლით არ დასწვება, არც მამან იღებს სტვარი ხმის, როცა ჰჭერი ტაკტორაში გამოიღება, შესტვარე ხელახლად ჩაჭერავს.

ჩვენ ფართოებთ ფილტვებში ჰჭერს ისე, როგორც შესტვარე ტაკტორაში და როცა დაზარატი გვიხდა, ამ მოგროვებულ ჰჭერს ვატვრთ ჩემნი ხმის აზარატს და მისი ძალი ამოძრავის სიმების და გამოდის ხმა, ასო, სიტუვა. რასკვირეულია, ამ უკანსენულ მოქმედებისთვის უფრო მეტი ჰჭერი დავახარეთ, ვიდრე მამან, როცა ჩვეულებოთ ვსურთქვით, ამის ვეღარ შევადრებთ მდინარის წყლის, რომელიც, მუდმივ, ერთგვარად გამოდის—ეს შედარება სწორე არ იქნება, ეს უფრო კრახიდან გამოსულ წყალს ჰჭავს, რომელიც ერთბაშად გამოდის, მოუშვებთ თუ არა.

ჩვენ მხოლოდ იმის მიცემს შეგვიძლიან, რაც ვკატვს. ჩემნი ჰჭერის მდაზია, რომელიც ჩვეულებო

ბრავ სურთქვისთვისაა დაზიშული, არ ევთუბ იმ შესტვარს, რომელიც სიტვების შესწავლელად არის სჭირთ; მაშასადამე უნდა მივმართათ ვისმეს დაგვეხმაროს, ვინ არის ასეთი დამხმარებელი? ივითონ ჰჭერი. ჩვენც განს ასე არ ვხადით? განს შესტვარე რეც ასე არ სხადის? დაგუალებობთ თუ არა ჰჭერი, ხელახლად შევისურთქვით ხოლმე ისე, როგორც შესტვარე სხელახლად ჩაჭერავს ხოლმე თავის ტიპტორას; შესტვარე, სამწუხროდ, ძალიან, ძალიან ბურბა არ იცის ეს შესურთქვა და შესურთქველ ჰჭერის მოხმარება ანუ, როგორც ამის იქით ვიხმარებთ, გამოხურთქვა. აქედან ვებდავთ, რომ სურთქვა შესადგება ორ სხვა და სხვა ხელფონებისგან: ზირველი, როგორც ვსიტვი. შესურთქვა, ე. ი. ჰჭერის მოვრთვება—სქიქლდის მდაზიაში დაწვობა, და მეორე გამოხურთქვა ე. ი. ჰჭერის დახმარება—სქიქლდის გასადება.

ახლა ვინათ, რაში გამოიხატება ერთიცა და მეორეცა, ან როგორ შეიძლება მათი შესწავლა.

ზირველი ხელფონები ე. ი. შესურთქვა დგომარეობის ჰჭერის ბლომად მოვრთვებაში ე. ი. ფილტვების კარგად გავსებაში ჰჭერთ. თუ თქვენ იმდენად შესურთქვით ჰჭერს, რომ აივსით მხოლოდ ზემო ნაწილი ფილტვებისა, იცოდეთ ეს სკამრად არ გეყოფათ, რადგან ამ შემთხვევაში თქვენი მდაზია მხოლოდ ერთ შესამედათ ივსება; ამისთანა შემთხვევაში ის ხდება, რომ თქვენი სქიქლელი მალე თავდება, ჰჭერი მალე გაუღდებათ და თუ ამისთანე თქვენ—და სამწუხროდ, ბურთი გაქვს წასავითხი, თქვენ ემტავსენით იმ ადამიანს, რომელიც უწვლთ უდინობში წავდა სმოტავსურად და თან სკამრად არ წილილ დასადგვა წყალი; ჰჭერი გაუღდებათ, უნდა ხელახლად შესურთქვით და ეს კი ძალიან დასადგავია, როგორც თქვენთვის, ისე იმისთვის, ვინც უურს გავტვობთ. მაშასადამე ზირველი მოვალეობა მსახიობისა, ლექტორისა, თრატორისა და სხვა, ის არის რომ მინამ კითხვას დააწვებდეს, კარგად შესურთქვით, კარგად გაივსოს ფილტვები.

შემდეგ იცობა მეორე მოქმედება გამოხურთქვა, ანუ მკრთილად ჰჭერის დახმარება, სქიქლდის გასადება. ეს მეორე მოქმედება ზირველსე კავილებით მხელის და ამის მსახიობმა დიდი უურადლებას უნდა მიაქციოს.

ცუდი მსახიობი, ან მკითხველი ცოტას შესურთქვს და ბურს გამოხურთქვას ხოლმე ერთ-

ბაშდ, უხამოდ, უწყესრიგად. იგი ისერას ფანჯარადან ჰქერს, როგორც ფექსიკატა ფედეის, იგი ჰხრფავს უზნალოდ თავის სკვადეს, ამის მაგივრად, რომ დახრწოს სიამოვნად, კეონიმიურად, ხელოვნურად. ერთი სიტყვით მან არ იცის, რაღის რაუნდენი ჰქერი უნდა დახრწოს. რა ხდება მამინ? ის, რასაც თქვენ ეთვალდა შედეგი, რაც ეთვალდა გესმით, რომ შეათვლით და მსხიათბო მიმეტებული ნაწილი იმეტებულა შეისუნთქის ეთვლი სიტყვის შემდეგ: მარდთ, უშხით სხვის და თავის დასტანავად, და დასკვავად. „ერთ ჩემს ნაწიას, შესანაშნავ მიმეტვლად, ჰქინდა ეს ნალო: წამ და უწყუ შეისუნთქავდა ხოლმე და, მიუხედავად ამის, რომ შესანაშნავი ტებოლა ხმა ჰქინდა, მისი ერთის ტევის დასტანავი და აუტანელი იყო, შესუნთქვის ხმურთბო ერთად მიმეტვრდა და მითა ეთვალდა სიმეტებურე მესიავას ივრტებოდა. შეამხნა თუ არა ეს ნალო, ამ წამსვე შეუღვა მის გასწორებს, და ძლიან ცოტა ხანში გაასწორა“ (ტორდობ). ეს მავალით ამტვირებს, რომ შესუნთქვის და გამოსუნთქვის, ანუ სუნთქვის სწავლას შეიძლება ისევე, როგორც ხმის განათავრების სწავლას და სხვა.

საერთაშორისო სახელოვანო მსხიათბო სტიკეობისენ აკეთებდა შეივარდას მიუბის ტხანს მიხეჩებულით თავის დაუღვლითობით მთავრ სხილის დროს. „ჩემი სადუმლო სულ უნდალა, ამოდ და, იგი ვინა კარვად შესუნთქვას და გამოსუნთქვას“. გამოჩენილბო მიმეტვრდბო რუთბმის ხომ განათავრების უმადლეს წერტილს მიადწია ამ ხელოვნებში. სრულიად არ ამიდა, როგორ შესუნთქავდა ხოლმე. როგორ ისწავლა? მას ტეხიბთბო ტალბო, რომელსედაც უმეტე ტემინდა დაზარავა, — ტასწავლის.

ეს შესანაშნავი მსხიათბო ჯერ ისევე სულ ახალგაზდა იყო, როცა დიულბოს ტინადა ბეიუსბო („ოჯახის მამა“) თამაშობდა უმთავრეს ტრლს, როცა მივიდა დად მონლოტობის (მიმეტვლბო მე II, სტენს მე VI) „1500 ფრანკი შემოსავალი და ჩემი ქალი სოდას“... და სხვა, — დააწეო ჯერ ერთი მდლდ ტონსე, შემდეგ თან და თან, როგორც ჩემი ვამბობთ, შევიდა რილში და როცა გავთავ, სტოდლიო კულისებში ერთ დეკორაციას მიუჭინას. დადლილ-დაქსნული ვამეხიეთ ქსინავდა.

— სულელი, უთხრა მიდეემ, რომელიც იქვე იდგა, და კიდე ტრაველიების თამაშობას უნდოდა: მადი ხელდ დლით ჩემთან. მე გასწავლი, რო-

გორც უნდა დიდი მონლოტების კითხვა დაუღვალავდა“.

ტალბო, რასკეირეულია, წავიდა მოღვლისნ, მკრამ არ ვინა მსწავლებელი იყო მოუთმეული თუ მოწავე; ტალბომ ამისკან ბეერი ვერ ასწავლარა.

ამევე დროს თატრბო ტალბისთან ერთად თამაშობდა მსხიათბო დორავდ, გამხდარ-გამხდარი, სუსტი და ავრდევე სუსტი უღამაზო ხმის ზატრბინა, მკრამ ტრაველიების სკვად კარვას თამაშობდა, და სხვაგვარიებისც მისწინდა. „როგორ ხერხებს, ეთვითბდა ტალბო, ებ ბრევი! მე მკვავე სასხვერ დინიერა, ჟანბრთული ვარ, მკვავე ტანელიბით დიდი და ტებოლა ხმა მქვენ, ეკვი სასხვერ ჩემსე სკვლები იდეებს“, და ერთ სდამის სხხივად დორავდას — ესწავლებინას თავისი სადუმელით.

— თქვენ ამდენად ნიკიერა ხართ, ამდენად უეგრხართ სხვაგვარიებს, რომ რასკირბო თქვენთვის ეკვეთალებო, ბატონო ტალბო. — მიუჯო დორავალბო. ტალბო, რასკეირეულია, ასეთი ზსუხით სრულიად არ დემეყოფილდა.

— დამავდე, შე ბრევი, — გაითექრს მან ტულმისულბო, — ძლიად გასწავლებსებ. ერთ სდამის დორავალი თამაშობდა „ხეკენმა“ ზტრლახნის რილს. წამოდეგების დაწმამდე ტალბო მიქრას სოელიობრის ბუღავბო, რომ იქიდან ენახ და მიესმინას ისე, რომ დორავდის არ შეეშხიავას. გამოავდა სტენსე დორავდა: ტალბომ უერთბო ანქეიტო; დილის ტატრებობით და უურადლებობით ადეენებდა თვალურის დორავდის თვითეულ მიხურა-მიხურას, ხმის ინტონაციას, და ავრდევე ტატრებული სწერდა, ჰნიშნავდა თავის უბის წიგნბო. ტინაბილ, უშველესულ მხილოტობის შემდეგ (სტენს მე III, მოქ. II) ტალბო დატრებული გამოვარდა სოელიობრის ბუღავდის, აწეო კულისებში მხარულბო სირბილი და, როგორც დელსდენ არქიმედი, ისე ის კაპახიდა: „ვერივა, ვერია!“ მას ხელში ეჭირას თავისთავის და ეუვლას მსხიათბისთავის ძირთვას სუწაქე...

რა იბოვნა? რა შესიშნა ტალბომ? ის იბოვნა და ის შესიშნა, რომ დორავდის მიუელი ნიკი გამთბატებოდა მხოლოდ ამბო, რომ მან კარვად იგდა შესუნთქვას და გამოსუნთქვას. აა რას ამბობს თვითონ ტალბო თავის მემორებობში: „... დორავდლბო ხელოვნურად იგდა შესუნთქვას და გამოსუნთქვას. იგი ჰქერს ხელმეორედ შესუნთქვას ჯერ კიდევ მამის, მინამ პირველად შესუნთქული

პერი დაეხარჯებოდა, შემეღვლეოდა და რომ საზოგადოებას არ შემჩინენა როდის შეიკუნოქავდა ხოლმე, და ამისთანავე საზოგადოებას არ დაეკარგა აზრი თვითული ფრანსია (უკანსკნელი კურსივე ჩემად), ის შეიკუნოქავდა ხოლმე ახლ ჰქერს ამ სიკეთის წინ, რომლის გამოთქმულადღე ზირის გვლებს არის სკტარი იმდენად, რომ შეიძლებოდაეს ვისეყოფიდა სუნთქვა“. ამისთანა სიკეთე არის, მკვალითად: ა, თ, ე. უკვლას ზემო სთქვადაღნი, მე მგანაა, ნთლად სჩხის, თუ რა დიდი მნაშენლობა აქვს სუნთქვას მისხიობისათვის. ტალმამ სიტყვა: „მისეხიობა, რომელიც იღლებს თამბაშისად დროს, უკავია“.

რაც უნდა როდში შევიდეს, რაც უნდა გტარებულ იყოს მისხიობა, მან არსიდაეს არ უნდა დაივიწყოს, თუ რა მნაშენლობა აქვს სუნთქვას დიქრიაში. მან არ უნდა დაივიწყოს, რომ თუ დროსზე არ შეიკუნოქავ, თუ თანაზრად არ გამოსუნთქავ,—შეუძლიან ამითი გავეუქვოს მთელი თავისი თამბაშო. მის შეუძლიან, გტარებულამ, დაივიწყოს ეთეკლისივერა, მკვრამ ის არსიდაეს არ უნდა დაივიწყოს, რომ თვითიველ როდს, სისი, სიტუქვას უნდა მოახმაროს სწორედ იმდენი ჰქერა, რადენინც სკტრიათ. არ უნდა ჰქვლანგვლებს თავის დინეს უსიმიდა, უადგალოდ, და არ უნდა ჰქვლიდაეს არც თავის თავს და არც მისიველს. დაუთქრდათ, შეკობარბოთ, იმრომით ცოტა და მახწყვოთ. განს გქვსამთეხებოთ, კოლეკობო, ტალმას აზრი თქვენს გეხებდეთ, და წარმოადგენის შემდეგ რომელიმე დიდ-თამაშამ და „ნეკნსებთანამ“ რეჟისორტმს გამოგანდინდით?.

გიორგი ჯაბადარი

ბრიუსელი.

(შემდეგი იქნება)

ქართული მსახიობნი

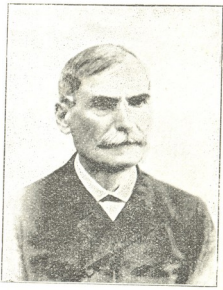
ელისაბედ ჩერქეზიშვილი, ქართული სენის დამსხვრებული მსახიობა ქალი, ოდნე შექმნიეს წელიწადი სამშობლო სენის გამსხვრება, როგორც ნიკიარი, დავიკარგებულა და გამოდილია მსახიობა. ვისინც კონსულ მანინ უნახავს ე. ჩ.— რომელიმე სხსისეთით როდში, კარგად გნობინებებს რა უნარის ჰტრინი და სხსარგებლო მუშაკა ქართული სენისა.. ე. ჩ.—ს გახულ სეზონში თქახური მდგომარეობის გამო რუსეთში მოვიდა წასვლა,

რის გამოც ჩვეულებრივი სბუნეთისა წარმოადგენს ვერ გამოხრთ. ხვალ, თრშაბას, 31 მისის, სხსლ-სი თატრში ჰმართავს წარმოადგენს თავის სხსარგებლოდ და, თქმს არ უნდა, ე. ჩ.—ს სსსენის მოღვაწეობის ჰტევისმტეკმელნი და ჩვენი სტენის გულშემატკევაზნი სიამოფუნით დაქსრობან, მსსს წარმოადგენს.

დრამატული მოღვაწეობის ასპარეზზე

(გაგრძელება. იხ. „თ. და ც.“ № 18)

გიორგი ბეჟანის ძე წინამძღვროშვილი, განთლებული ქართული კარა. 1850 წ. დასთავრას მოსკოვის უნივერსიტეტში სწავლა. სწავლის შემდეგ სამსხვრეში შევიდა და სიკვდილამდე თბილისის სამსჯავრო ზალატში მსხვრებდა. უცლოშვილი იყო, კარდაინგვდა 1905 წ. კარგად მოხეობ.

ყო წარჩინებული, თავის ერის დაწინაურების გულ-შემატკევაზი ქართული. სხვთა შორის, კარგად იცოდა სამხურთი ენაც. სომხურიდან ქართულად სთარგმნს „დაბად ლალოს ხაზბარი გლეხებთან“. სსსებული წიგნი შეეხებს სამღვდლოების, ადწროლია, თუ რა უდიერად ეპურობან მღვდლებნი მრეველს. ამ წიგნში თავის დროს დიდი აურ-ხა-ურთა ასტეხს სომხებში. კათალიკოსმა იგი აჯობდა. დაწერილი მასი ტურ-ალექსანდრიაში, რომელსაც მე კარგად ვინებოდა, შესწავლეს ეკლეისაში. ეს თარგმანი ზირეველად „ნისიარმა“ დაბეჭდა 1881 წ. ცალკე წიგნად გამოვიდა. დღეს ამ წიგნის სხე-ნებზე ადრ არის ქართულ წიგნებში.

კარგად ბეჟანის სხვა თარგმანებიც აქვს

სათეატრო ამბები

სამხური ენიდამ. რუსულიდამ ქართულად სთარგმნა „მასკარადი“ ლერმანტოვის, რომელიც „ნიკარმა“ დაბეჭდილი 1865 წ. ლექსებსაც სწერდა იგი. მისი ადექსი „აბლაკაგის მუხამბაზი“ 1888 წ. შე დაბეჭდვ. ვეფლახე სანტერესი უფრო გრავოლ ბუჟანის ძის წინამძღვრითაჲდას შრომის არის „ვაი კუუსიხანან“ გრიბოედოვის, ქართულად ნათარგმნი ზროხად, დაბეჭდილი 1853 წ. მთარგმნელის წინა-სიტყვაობათა

„ვაი კუუსიხანან“ მთარგმნელის წინა-სიტყვაობათ 1853 წ. სუჟურადღებთა შინაწრით. იგი სამხატვრო შრომა არის და მღადაღებულა ადამანის ზართყუბის განთავსიუფლების, გაანასწორების და ანადლების. სწორედ ამ გარემოებასთან არის დაკავშირებული გრავოლ ბუჟანის ძის თარგმანის წინა-სიტყვაობის აზრება; სწორედ ეს უდრეხი დარსება გამოაჭვრატება აქ-იქ ოდნეჲ, მორადებთ, ხოლო ცხადი სამხატვრო ავტორისა, რომელსაც იჩენს მორადებთ ზეკის გმირების სულიერს ვითარება-სუდ, ეოჲველიჲ ეს გვიანებებს, რომ გრავოლ ბუჟანის ძე თავის დროის კვლად დიდი მოწინააღმდეგე უნდა ეთფილდეთის ბატონქობის, მისობის, მე-ბატონოვანს უმთა შუგვიწობისა და სს.

შე კარვად ვინებობი გრავოლ ბუჟანის ძეს. როცა იგი „ვაი კუუსიხანან-ში“ წაიკითხავდა ხოლმე იმ ადგილებს, სდაც შებატრეთ უდაერობა არის აღწერილი, კანკალს დაწვებინებდა ხოლმე. ამ მხრით ეს წინა-სიტყვაობა სუჟურადღებთა ჩუენთვის და ვინც ბატონქობის შესსებ რამე ძეჲს ნაწერებს ექებს, ეს შრომაც 1853წ. წინა-სიტყვაობაც, გამოადგება. ამ მხრით მტრად უჟრადღებთა დარსია ის გარემოება, რომ გრავოლ ბუჟანის ძე წინამძღვრითაჲდა აზ მორადებთა თავის დროის ვითარებას და 1853 წ. დაუბეჭდა მთათ. „სურამის ცხენ“-ზე 7 წლით ადრე.

აი, ამ ძეჲდ მწერალთა ცნობებთ თვედუბს ეოჲველიჲ სათეატრო საქმეები 1850 წლ. მათ მუერე სწნადება ვიარგი ერასთავი, რომელაც ადარძინებს ქართულს თეატრს და მას მისდევნის სსჲ და სსჲჲ მსახიობ-მწერდნი და, მათ შორის, ზ. ანტონოვი.

ზ. კიკინაძე

აკაკის ახალი პიესა—„რეჲქცია“ დაუწერია პარიზში ყოფნის დროს. მომავალი ნომრიდან დაიბეჭდება „თეატრი და ცხოვრება“-ში.

თ. ი. შალიაპინს ებოძა წოდება მათის იმპერატორებით უმაღლესობის სოლისტისა.

სამუსიკო აკადემია არსდება ქ. მოსკოვში. აკადემიის მიზანი იქნება სამუსიკო სასწავლებლებში კურს-დამთავრებულთა სასცენოდ მომზადება. ასეთი აკადემია მთელს რუსეთში პირველია.

ტარნოვსკიაა—„შეურაცხყოფა“. ამას წინად პეტერბურგის ერთ საოპერეტო თეატრის კულინებში ერთმა მსახიობმა ქალმა მეორეს ტარნოვსკიაა უწოდა. მეორემ იმდენად შეურაცხყოფილად იცნო თავი, რომ სასამართლოში გამოიწვია პირველი.

შედომის გასწორება: „იდეა“-ის ჯერეჲდ წერადში („თ. და ც.“ № 17) ეუჲლან დაბეჭდილია „სიტყავა“. უნდა იყოს ოქტავა; 15 გვ. 1 სჲ. ფრწილებში ქჲ. 4 სტრიქ. დაბეჭდილია „Milieu“ უნდა იყოს Milieu; იქვე ქჲ. მე-3-ე სტრიქონში დაბეჭდილია „Zante“ უნდა იყოს hante; იქვე ქჲ. მეორე სტრიქ.—„ზრნიცხაღვრად“; უნდა იყოს პროპორციონულად; 16 გვ. 1 სჲ.; ქჲ. 3 სტრ. დაბეჭდილია „მსახიობი ქალი და სს. რაჲელი“; უნდა იყოს მსახიობი ქალი რაჲელი იქვეჲ „რისინა“, უნდა იყოს რასინი; მეორე სჲეტის მე-18-ე სტრ. დაბეჭდილია „ისე კი უნდა იყოს“, უნდა იყოს: „ისე კი არ უნდა იყოს“ და სს.

შინაარსი: მიზეზი და შედევრი—შეოსურა; მთაზე—ბაბაინასის; პატარა ფელეტონი—ფ. კამაროელის; ჩემი შერიშენები—შალვა დადანასის; ნაკადის დუდური—ტ. ტაბაძის; *—გ. ჯაჭიანძის; დასავლეთ-ევროპული მოდერნიზმის ძირითადი მოტივები—ზ. დაღვასის; მებრალვის იგი. ამერული ქალის; ტუსალი—გ. ფოცხოველის; დრამატული მოღვაწეობის ასპარეზზე—ზ. ჯანაძის; დიქცია—გ. ჯანაძის; ელ. ჩერქეზიშვილი; სათეატრო ამბები.

საანუფაკტურო ამხანაგობა

ნაზაროვისა და ოშიაშვილისა

ერევნის მოედანზე, ქალაქის გამგეობის დარბაზის ქვეშ.

ყოველდღე მოსდით აბრაშაშვილის, მატყელის, ტილოს

და ბამბეულის დიდძალი საქანელი

უკანასკნელი მოდისა

ამხანაგობა პატონეშვილ საზოგადოებას უწოდებებს მიაქვევს საქონლის დარსებას და დღემდის არ
ყოფილ სიაფეუბე სყიდვა შეეფუვაკრებლად 25—9

მიიღება ხელის მოწერა 1910 წლისთვის

ყოველ-დღიური საპოლიტიკო და სალიტერატურო გაზეთზე

„ჩვენი გაზეთი“

1910 წელსაც გამოვა იმავე პროგრამით, როგორც წინა დამოდიოდა. გაზეთი წლიურათ ელირება თბილისში და თბილის გარეთ 7 მან., ნახევარი წლით 4 მან., საზღვარგარეთ 14 მან. წლით, ნახევარი წლით 7 მან.,

ფულის გამოსაგზავნი ადრესი: Тифлисе, тип. „Шрома“, Калистрату Кош. Цуладзе.

სახალხო სახლი მმ. მუბალაშვილებისა.

ათსშაბას, 2 ივნისს, გამართება წარმოდგენა

წარმოდგენილი იქნება

ქრისტინე

ე. ნინოშვილის მოთხოზიდან გად. პ. ირეთელის-მიერ დრამ. 4 მოქ. 5 სურ.

ადგილების ფასი 10 კ.-დან 1 მ.-დღე

ბილეთები იყიდება თეატრის კასოში.

დასაწყისი საღამოს 8 1/2 საათზე.

ადმინისტრატორი ა. ბაღრიძე.

ლექსია

აკაკისა „ქართული არქეოლოგიური ნაშთები“ გამართება ოთხშაბათს ქართულ საზაფხულო თეატრში. დასაწყისი საღამოს 8 1/2 საათზე. ფასები განახევრებულია

გაიხობა-არიფანე

სეირნობა ქართ. ფილარმონ. სკოლის სასარგებლოდ გამართება დღეს „ედემის“ ბაღში.

მხატვარის ე. ი. ვამაშვილის სურათების გამოფენა

ლია 10—4 საათამდე საკუთარს სამხატვრო სახელოსნოში „სუდენი“ ქუჩაზე, სახლი იზმიროვის, № 47. შესასვლელი ფასი 40 კ. მოწაფეთათვის 20 კაპ.

გლეხი-კაცის ისტორია

სომხურად თარგმანი ვ. ფაფაზიანისა, სურათებით იბეჭდება „ნადედა“-ს სტამბაში.

ხელთნაწერი პიესები შემთხვევით იყიდება ლევ. ბალაშვილთან. ანდრონიკოვის ქ., № 5.

განყოფილება „პროგრამის“ სტამბისა, სახალხის ქუჩა, თავად-აზნაურთა სახლში